

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi
00102 EDUSKUNTA

O 19/2025 vp Huoltovarmuus ruoantuotannossa ja vesihuollossa, eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan kuuleminen 22.4.2025

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskuksen lausunto huoltovarmuudesta ruoantuotannossa eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto huoltovarmuusasioista ruoantuotannossa ja vesihuollossa. Lausuntomme keskittyy maatalouden ja kalatalouden huoltovarmuuden kannalta keskeisiin kysymyksiin.

Ruoantuotannon painopiste on vahvasti Etelä- ja Länsi-Suomessa. Vuonna 2024 esimerkiksi 44 % vehnän, 50 % rukiin, 24 % ohran ja 28 % kauran sadosta tuotettiin Varsinais-Suomen ja Satakunnan alueilla. Avomaanvihannesten sadosta keskimäärin 55 % tulee Lounais-Suomesta. Myös jalostavat elintarvikeyritykset ovat keskittyneet Lounais-Suomeen, jossa sijaitsee 17 % Suomen elintarvikeyrityksistä vuonna 2023.

Huoltovarmuuden näkökulmasta elintarvikkeiden valmiusvarastoja ei ole, mutta esimerkiksi leipä- ja siemenviljaa on varmuusvarastoissa. Huoltovarmuuskeskus ei varastoi viljaa yksittäisissä varastoissa vaan useamman kuukauden käyttöä vastaava määrä viljaa on hajautettuna yksityisten toimijoiden varastoihin ympäri maata. Ruoantuotannon huoltovarmuus perustuu jatkuvaan tuotantoon jokaisena kasvukautena.

Huoltovarmuuden kannalta Suomi tarvitsee toimivan elintarvikeketjun ja korkean ruoantuotannon kotimaisuusasteen. Omavaraisuusasteen arvioidaan olevan noin 70–80 %, mutta tuotantopanosten ja laitteiden osalta sekä alkutuotanto että elintarviketeollisuus ovat merkittävästi riippuvaisia ulkomaantuonnista. Ruoantuotannon huoltovarmuuden varmistamiseksi tulisi parantaa erityisesti lannoite- ja energiaomavaraisuutta. Lisäksi alkutuotannon kriittisiä tuotantopanoksia olisi kyettävä varastoimaan myös alueellisesti kiertäviin valmiusvarastoihin.

Kotimaisen kalantuotannon tärkeys ruokahuollossa korostuu kriisitilanteissa. Kalastus on nopea tapa hankkia kerralla isoja määriä eläinproteiinia. Kaupalliset kalastajat, kalastusluvat ja kalankasvatus on jo rekisteröity, ja ajantasainen tieto toimijoista on saatavilla. Huoltovarmuuden näkökulmasta omavaraisuus on ehdottoman tärkeää, kun globaaleissa toimitusketjuissa esiintyy häiriöitä.

16.04.2025

Kalakantojen tila tulee säilyttää elinvoimaisena ja ekosysteemit terveinä, jotta pitkän aikavälin ruokaturva voidaan varmistaa. Valtion aluehallinnon kalatalousviranomaisen rooli yleisen kalatalousedun valvojana on varmistaa kalakannat, ja niiden hyödynnettävyys. Kestävä kalastus ja kalankasvatus voivat tarjota jatkuvan eläinproteiinin lähteen ilman, että luonnonvaroja ylikulutetaan.

Kotimainen kalantuotanto vähentää geopolitiittisten häirtatekijöiden vaikutusta ja parantaa kansallista resilienssiä. Lisäksi kotimainen tuotanto tukee paikallisia talouksia ja työllistää monia ihmisiä, mikä vahvistaa yhteiskunnan kykyä selviytyä kriiseistä. Kotimaisella kalantuotannolla varmistetaan, että kansalaisilla on pääsy ravitsevaan ravintoon.

Koko elintarvikeketjun on oltava kannattava, jotta huoltovarmuus ja kotimaisen ruoan saatavuus turvataan. Tuotanto on keskittynyt suurille toimijoille, ja esimerkiksi broilerinlihan-, kananmunan-, sianlihantuotannon osalta valtaosa tuotannosta tulee suurilta tiloilta. Suurilla toimijoilla tuotanto on ammattimaista ja tehokasta, mutta yksittäistä toimijaa koskeva häiriötilanne voi heikentää tuotteen saatavuutta koko maassa. Elintarvikeketjun sopimusjärjestelmä on jäykkä ja hidas muuttuvissa tilanteissa ja kriiseissä. Kaupan ja elintarviketeollisuuden keskittyminen suuriin yksiköihin lisää toimivan logistiikan vaatimuksia.

Huoltovarmuuden kannalta merkittävien tilojen varautumista poikkeustilanteisiin tulisi selvittää ja tulisi varmistaa, että tiloilla on riittävä tietoisuus ja osaaminen tarpeellisista varautumistoimenpiteistä. Tuotantotaloudelliset järjestelyt on suunniteltava turvaamaan kriittisiä perustoimintoja myös vakavan ja pitkittävän kriisin varalle.

Toimenpide-ehdotukset ruoantuotannon huoltovarmuuden parantamiseksi

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoo, että ruoantuotannon huoltovarmuuskysymyksien alueellisen varautumisen ja huoltovarmuuden tilannekuvan selvittämistä varten tiedonkeruuta tulisi kehittää. Alkutuotantoa ei ole otettu riittävällä tavalla huomioon käynnissä olevissa tilannekuvien selvityshankkeissa. Tilannekuvan selvittämisen roolit ja vastuut ovat epäselvät ja hajautuneet useammalle viranomaiselle. Lisäksi keinot tilannekuvan selvittämiseen ovat rajalliset, sillä tietojärjestelmiä ei ole rakennettu huoltovarmuuden kannalta oleellisten tietojen hakemiseen. Yksittäisten tilojen varautumista olisi mahdollista selvittää kohtuullisin resurssein esimerkiksi tukihaun yhteydessä.

Varsinais-Suomen ELY-keskus katsoo, että ruoantuotannon huoltovarmuuskysymyksissä eri viranomaisten roolia tulisi selkiyttää. Keskushallinnon toivotaan ottavan vahvempi rooli huoltovarmuuskysymyksien ohjauksessa. Erityisesti olisi tarve saada eri toimijoiden (MMM, Ruokavirasto, ELY, kunnat, jakelijat, jalostajat, alkutuottajat) tehtävät ja vastuut selvemmin kirjatuksi. Toimintaprosessien tulisi olla valtakunnallisesti ohjattuja erityisesti siirryttäessä

16.04.2025

elinvoimakeskukseen. Elinvoimakeskukset ovat jatkossa ainoita alueellisia valtion viranomaisia.

Huoltovarmuuden kannalta keskeisien toimijoiden tietoisuutta huoltovarmuusasioista tulisi parantaa koko ruokaketjussa viranomaisista alkutuotannon toimijoihin. Tällä hetkellä koulutuksia järjestetään kaikille viljelijöille, mutta tarvetta olisi lisäksi kouluttaa kohdennetusti huoltovarmuuden kannalta merkittäviä tiloja. Koulutuksien järjestämiseen tulisi ohjata riittävät resurssit.

Tämä asiakirja on hyväksytty/allekirjoitettu viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on ratkaissut Ryhmäpäällikkö Lakimies Anni Mäkinen.

Jakelu

Maa- ja metsätalousvaliokunta, MmV@eduskunta.fi

Tämä asiakirja KEHA/19716/2025 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/19716/2025 har godkänts elektroniskt

Mäkinen Anni 16.04.2025 15:19